

Stojí zkřížená lateralita za pozornost?

Je zkřížená lateralita ruky a oka něco, co stojí za pozornost, nebo je to bezvýznamná banalita, kterou je zbytečné se zdržovat při psychologickém vyšetření?

Jiří Buchar

Psycholog, působí v pedagogicko-psychologické poradně ve Vrchlabí, zabývá se zejména školním poradenstvím, dětskou klinikou psychologů a psychologií dětí s DMO.

O zkřížené lateralitě ruky a oka mluvíme tehdy, když je například dominantní pravá ruka, ale dominantním okem je oko levé. Co s tím v psychologické diagnostice? Má například při vyšetřování dítěte s problémy v učení nebo chování význam vyšetřovat lateralitu a zaujímat při zkřížené lateralitě k tomuto zjištění nějaké diagnostické stanovisko? Anebo je zkřížená lateralita nějakým archaismem a projevem jakéhosi staromilství či zpátečnictví? Vždyť učebnice psychologie a knihy a přednášky moudrých věnují zkřížené lateralitě nanejvýš malou poznámku.

A přece se ve své již téměř třicetileté praxi převážně poradenského psychologa setkávám se zkříženou lateralitou téměř denně u dětí, které mají výukové problémy. Obraz potíží je velmi pestrý, ale některé jsou vždy stejné nebo velmi podobné. Především jde o komplexy problémů v českém jazyce, matematice, tělesné a výtvarné výchově, v chování apod. A stejně již sedmadvacet let ve svých zprávách o vyšetření tyto problémy vysvětluji jako komplex potíží, plynoucích právě ze zkřížené lateralitě.

V čem spočívá zkřížená lateralita

V dalším popisu se budu výhradně zabývat zkříženou lateralitou typu PxL, kdy vedoucí ruka je pravá, ale vedoucí oko je levé. A předem uvádím, že lze zjevně vidět rozdíly u dívek a chlapců a ještě další, které zde pro zjednodušení nebudu uvádět. Právě tak jen stručně uvedu, že zkřížená lateralita přináší problémy jednak v oblasti percepční, dále v oblasti zpracování v centrální nervové soustavě (CNS) a nakonec v oblasti výkonové – psychomotorické. Ještě je třeba, abych uvedl, že percepci zrakem zjednoduším, pokud jde o popis toho, jak vnímá jedno oko text čtený i psaný a co probíhá v CNS, pokud jde o aktivitu korových center. Také neurofyziologické procesy budou v popisu podstatně zstručněny.

Při čtení textu člověkem se zkříženou lateralitou, kdy vedoucí oko je levé, přichází vnímaný text zakódovaný do nervových vzruchů převážně do centra zraku v pravé hemisféře. Ovšem pravá hemisféra není tak dobře vyvinuta pro porozumění verbálním informacím. A proto

dochází zcela jistě k tomu, že informace s verbálním obsahem jsou převedeny přes corpus callosum do hemisféry levé, kde teprve dochází k úplnému a přesnému dekodování a tím také k pochopení verbálních informací. To, že k tomu dochází, je asi dáno fylogenezí, ale od toho nyní odhlédneme. A jestliže dochází k předávání – převádění informací verbálního obsahu z pravé neřečové hemisféry do levé řečové, znamená to rovněž, že cesta vedení je delší a složitější. Snáz tak dojde k nějakému porušení, chybě v přenosu a také v dekodování, a tím také k následné a výsledné chybě v konečném projevu žáka. Platí to při učení, psaní i při pouhém opisu, počítání, mluvení, pohybové aktivitě a dalších projevech, které zde jen naznačím pro stručnost sdělení.

Není divu, že děti se zkříženou lateralitou mají mnoho velmi podobných obtíží ve školní práci. Nejde však o dyslexii, i když problémy se podobají i dalším specifickým vývojovým poruchám učení. Mnohdy se zároveň objeví také syndrom lehké mozkové dysfunkce. Nejde mi o to, co je diagnosticky základní, primární apod. Jde mi o zcela praktickou stránku zkřížené lateralitě, která se u dětí v poradnách často vyskytuje. A navíc zjištění lateralitě je přece tak snadné a rychlé a může být dále východiskem k rozšíření diagnostiky. A hlavně snad výhledově k upřesnění diagnostiky, pokud jde o uvedení příčiny. Výčet nejrůznějších projevů a příčin potíží, kdy se nenajde žádný jiný etiologický činitel než zkřížená lateralita, je obšrný. Nabízí se zde myšlenka snadné a jednoduché diagnostiky rodičů i učitelů, ale snadno si domyslíme, k čemu by to mohlo dovést práci s dětmi. Ovšem že se může objevit snaha využít znalost problému ve vlastní prospěch samotným dítětem – např. v pubertě.

Podstata problémů je prostá

Nemyslím, že by měla vzniknout další nová diagnostická jednotka – zkřížená lateralita. U obou typů zkřížené lateralitě trvají problémy z ní plynoucí až do dospělosti.

Navíc u zkřížené lateralitě typu LxP, kdy vedoucí ruka je levá, kdežto oko pravé, je v praktických činnostech důsledek pro dítě mnohonásobně těžší.

K podpoře svých závěrů odkazují na knihu Carla Sagana Draci z ráje – úvahy o vývoji lidské inteligence, kde mj. píše: „Výsledky naznačují, že v normálním mozku pravá hemisféra provádí velice málo zpracování řeči: namísto toho svoje pozorování předává přes corpus callosum levé hemisféře a až tam se slovo skládá.“ Podstata problémů u zkřížené lateralitě – hlavně u verbálních problémů – je docela jednoduchá a prostá. ■